

Anne Tyler
Het kompas van Noach

2010
Uitgeverij XL
Den Haag

Hoofdstuk 1

In het eenenzestigste jaar van zijn leven raakte Liam Pennywell zijn baan kwijt. Nu ja, zo'n goeie baan was het niet. Hij had groep 5 onderwezen op een tweederangs particuliere jongensschool. Groep 5 was niet eens waarvoor hij was opgeleid. Het onderwijs was al niet waarvoor hij was opgeleid. Hij had een doctoraal filosofie. O, niet vragen. De dingen leken al lang, lángeleden een neerwaartse keer te hebben genomen, en misschien was het maar goed dat hij nu St. Dyfrigs stoffige, vervelozе gangen en die eindeloos durende naschoolse vergaderingen en de pietluttige papierwinkel achter zich kon laten.

Ja, dit zou weleens een teken kunnen zijn. Net het zetje dat hij nodig had om hem vooruit te duwen naar de volgende fase – de laatste fase, die van het opmaken van de balans. Het stadium waarin hij in zijn schommelstoel zat en nadacht over wat het allemaal betekende, uiteindelijk.

Hij had een behoorlijk spaartegoed en de verwachting van een pensioen, dus financieel was zijn situatie niet helemáál hopeloos. Toch zou hij zuiniger aan moeten doen. Het vooruitzicht van bezuinigen interesseerde hem. Hij stortte zich erop met meer enthousiasme dan hij in jaren had gevoeld – deed

binnen de week afstand van zijn grote ouderwetse etage en tekende een huurcontract voor iets kleineres, twee kamers en een werkruimte in een modern complex, een eind verderop in de richting van de Baltimore-ringweg. Natuurlijk betekende dit dat hij zijn bezittingen moest uitdunnen, maar des te beter. Eenvoudiger, eenvoudiger! Op de een of andere manier had hij veel te veel ballast vergaard. Hij gooide stapels oude tijdschriften weg en manilla-enveloppen volgepropt met brieven en drie schoenendozen met systeemkaartjes voor het schrijven van de dissertatie waar hij nooit aan toegekomen was. Hij probeerde zijn overvloedige meubilair te slijten aan zijn dochters, van wie er twee volwassen waren met een eigen huis, maar het was té armoeiig, zeiden ze. Hij moest het maar weggeven aan de kringloop. Zelfs de kringloop weigerde zijn bank, en uiteindelijk moest hij de ophaaldienst betalen om hem per vrachtauto af te voeren. Wat er ten slotte overbleef, was zo compact dat hij het op één na kleinste busje, een vierkuubs, kon reserveren voor de verhuisdag.

Op een winderige, heldere zaterdagmorgen in juni sleepten zijn vriend Bundy en hij samen met het vriendje van zijn jongste dochter alles uit zijn oude woning en zetten het langs de stoeprand (Bundy had verordonneerd dat ze een strategie moesten ontwikkelen voordat ze begonnen met laden). Liam werd

herinnerd aan een fotoreportage die hij had gezien in een van de magazines die hij net had weggedaan. *National Geographic*? *Life*? Verschillende mensen uit verschillende delen van de wereld hadden tussen hun eigendommen geposeerd tegen diverse achtergronden in de openlucht. Je zag in opklimmende volgorde de inhoud van de hut van een man van de allerprimitiefste stam (een kookpot en een deken, in Afrika of zoiets) tot de assemblage van een voorstedelijk Amerikaans gezin, zo groot als een voetbalveld, van meubilair en auto's, een veelvoud aan tv's en geluidsapparatuur, verrijdbare rekken met kleren, servies voor doordeweeks en voor visite, meer en meer en meer. Zijn eigen verzameling, die zo karig had geleken in de allengs legere kamers van zijn appartement, nam langs de stoeprand beschamend veel plaats in. Hij voelde een verlangen het aan het oog van het publiek te ontrukken. Hij greep vlug naar de dichtstbijzijnde doos, nog voor Bundy hun het startsein had gegeven.

Bundy gaf gymles op St. Dyfrig. Hij was een graatmagere, blauwzwarte giraf van een man, tenger om te zien, maar hij kon verbazingwekkende gewichten tillen. En Damian – een slap, verlept joch van zeventien – kreeg hiervoor betaald. Dus liet Liam die twee aan de slag gaan met de zware spullen terwijl hijzelf, klein en gezet en niet meer in conditie,

zich ontfermde over de lampen en de potten en pannen en andere lichte voorwerpen. Hij had zijn boeken in kleine dozen gepakt en dus droeg hij die ook, en stapelde ze zorgzaam en precies tegen de linkerbinnenwand van het busje, terwijl Bundy in zijn een-tje worstelde met een bureau en Damian wankelde onder een omgekeerde, op zijn hoofd wiebelende windsorstoel. Damian had het postuur van een teringlijder: een smalle, kromme rug en knikkende knieën. Hij leek op een wandelende komma.

De nieuwe woning was maar zeven kilometer van de oude vandaan, een kort ritje via North Charles Street. Toen het busje was ingeladen, reed Liam voorop in zijn auto. Hij had aangenomen dat Damian, die nog niet de leeftijd had om een huurauto te besturen, als bijrijder van Bundy in het busje zou stappen, maar hij schoof daarentegen naast Liam en ging in een ongedurig stilzwijgen op een duimnagel zitten knagen, verscholen achter manen van zwart, futloos haar. Liam kon niets bedenken om tegen hem te zeggen. Toen ze bij Wyndhurst stopten voor een verkeerslicht overwoog hij te vragen hoe het met Kitty ging, maar hij vond dat het raar kon klinken als hij informeerde naar zijn eigen dochter. Pas toen ze van Charles afsloegen zei er iemand iets en toen was het Damian. ‘Onwijze bumpersticker,’ zei hij.

Aangezien er geen auto’s voor hen waren, wist Liam

dat Damian zijn eigen bumpersticker moest bedoe-
len. (BUMPERSTICKER stond erop – een kwinkslag
waarom niemand, naar het leek, ooit had moeten
lachen.) ‘Nou, dank je wel,’ zei hij. En toen, aange-
moedigd: ‘Ik heb ook een T-shirt met T-SHIRT erop.’
Damian staakte het knagen op zijn duimnagel en
staarde hem aan. Liam zei: ‘Heh, heh,’ op een behulp-
zame toon, maar Damian leek het toch nog niet te
snappen.

Het complex waarheen Liam nu verhuisde lag te-
genover een klein winkelcentrum. Het bestond uit
een aantal gebouwen van twee woonlagen, met vlak-
ke fronten, beige en flets, schuin ten opzichte van
elkaar geplaatst onder hoge spichtige dennen. Liam
had gevreesd voor zijn privacy bij de aanblik van
het netwerk van paadjes tussen de gebouwen en de
flanken van brede starende ramen, maar tijdens het
hele uitlaadgedoe kwamen ze geen enkele medebe-
woner tegen. Het tapijt van bruine dennennaalden
dempte hun stemmen en de wind in de bomen bo-
ven hen maakte een griezelig, gestaag fluistergeluid.
‘Cool,’ zei Damian, vermoedelijk over het geluid,
omdat hij zijn gezicht had opgeheven terwijl hij het
zei. Hij liep weer onder de windsorstoel, die zich
omineus als een overmaatse kap boven zijn voor-
hoofd verhief.

Liams appartement was op de begane grond. Helaas

was er een gezamenlijke entree: een zware bruine stalen deur, die toegang gaf tot een muf ruikende hal van blokken gasbeton, met links zijn eigen deur en recht vooruit een trap met steile treden. Woningen op eenhoog deden een lagere huur, maar Liam zou het deprimerend hebben gevonden elke dag die trap te beklimmen.

Hij had van tevoren weinig nagedacht over hoe hij zijn meubels zou opstellen. Bundy zette de spullen klakkeloos ergens neer, maar Damian toonde zich onverwacht precies: hij schoof Liams bed eerst de ene kant op en toen een andere, op zoek naar het beste uitzicht. ‘Nou, eh, u moet uit het raam kunnen kijken, meteen als u uw ogen opendoet,’ zei hij. ‘Hoe weet u anders wat voor weer het is?’ Het bed trok groeven in de vloerbedekking en Liam wilde het maar laten staan waar het stond. Wat kon het hem schelen wat voor weer het was? Toen Damian begon aan het bureau – het moest zo komen te staan, zei hij, dat het zonlicht niet op het computerscherm zou weerkaatsen – zei Liam tegen hem: ‘Och, ik heb toch geen computer, dus waar het bureau nu staat is prima. Dan zijn we wel klaar, lijkt me.’

‘Geen computer!’ echode Damian.

‘Dus zal ik je geld pakken en dan kun je ervandoor.’

‘Maar hoe, ja nou, hoe communiceert u dan met de buitenwereld?’

Liam stond op het punt te zeggen dat hij communiceerde per vulpen, maar Bundy zei grinnikend: 'Dat doet ie niet.' Toen gaf hij een klap op Liams schouder. 'Oké, Liam, 't ga je goed, kerel.'

Het was niet Liams bedoeling geweest Bundy tegelijk met Damian te laten vertrekken. Wat hij voor ogen had gehad was dat ze getweeën het traditionele verhuisdagbier met pizza zouden delen. Maar natuurlijk, Bundy gaf Damian een lift terug. (Bundy had het busje ook opgehaald, de goeierd.) Dus zei Liam: 'Nou, Bundy, dank je wel. Ik zal je op bezoek moeten vragen zodra ik ingericht ben.' Toen overhandigde hij Damian honderdtwintig dollar contant. De extra twintig waren een fooi, maar toen Damian de briefjes in zijn zak stak zonder ze te tellen, voelde het gebaar als weggegooid geld. 'Tot kijk dan maar,' zei hij alleen. Toen gingen Bundy en hij weg. De binnendeur klikte zachtjes in het slot achter hen, maar de buitendeur, de bruine stalen, deed het hele gebouw schudden toen hij dichtsloeg, wat nog een paar tellen erna een geschrokken stilte meebracht die op de een of andere manier de nadruk legde op Liams plotse eenzaamheid.

Zo. Nou. Daar was hij dan.

Hij maakte een rondje. Er was niet veel te bezichtigen. Een middelgrote woonkamer, met zijn twee leunstoelen en de schommelstoel in lukrake richtingen,

die net niet genoeg ruimte vulden. Een eethoek aan het andere eind (tafel met formicablad uit zijn eerste huwelijk en drie klapstoelen), met een keukenblok er vlak achter. Het werkhok en de badkamer kwamen uit op de gang die naar de slaapkamer achter leidde. Alle vloeren waren belegd met hetzelfde beige synthetische materiaal, alle muren waren ijskastwit, en er was hoegenaamd geen houtwerk, geen plinten of raamkozijnen of deurposten, niets van die overgangen die de hoeken van zijn oude etage hadden verzacht. Hij vond dit een genoegen. O, zijn leven werd al puurder, nou en of. Hij stak zijn hoofd naar binnen in het werkkamertje (slaapbank, bureau, windsorstoel) en bewonderde de ingebouwde kastplanken. Ze waren een groot pluspunt geweest toen hij op huizenjacht was: twee hoge witte boekenkasten aan weerskanten van de patiodeur. Eindelijk, éindelijk had hij die van zijn moeder geërfde notenhouten mormels met hun glazen deuren kunnen afdanken. Weliswaar waren deze planken minder ruim bemeeten. Hij had een ietsje moeten indikken door de fictie eruit te gooien, en ook de biografieën en een paar van zijn oudere woordenboeken. Maar hij had zijn geliefde filosofen gehouden en nu verheugde hij zich erop ze te installeren. Hij bukte naar een doos en sloeg de flappen open. Epictetus. Arrianus. De grotere boekwerken moesten op de onderste planken, besloot hij,

ook al hoefde dat niet, omdat alle planken wiskundig exact even hoog waren. Het was een kwestie van esthetica – het visuele effect. Hij neuriede toonloos in zichzelf, heen en weer sloffend tussen de planken en de dozen. Het zonlicht dat door de glazen deur stroomde, bracht een dun laagje zweet op zijn bovenlip, maar hij stelde het oprollen van zijn hemdsmouwen uit omdat hij te zeer verdiept was in zijn werk.

Na de studeerkamer kwam de keuken – minder interessant maar toch noodzakelijk – en dus ging hij verder met de dozen met etenswaar en gerei. Dit was wel de allereenvoudigste keuken, met één rij kastjes, maar dat was best; hij was nooit zo goed in koken geweest. Eigenlijk was het al laat in de middag, en nu pas besepte hij dat hij iets voor de lunch moest maken. Hij smeerde een boterham met jam en at hem al doende op, met slokken melk uit het pak om hem weg te spoelen. De aanblik van het six-pack bier in de ijskast, de dag ervoor meegebracht tegelijk met de bederfelijke waar, gaf hem een steek van spijt, die zich pas na een ogenblik liet verklaren. Ach ja, Bundy. Hij moest niet vergeten Bundy te bellen en hem wat uitvoeriger te bedanken. Hem zelfs te eten vragen. Hij vroeg zich af wat voor afhaalwinkels binnen zijn nieuwe omgeving ook aan huis bezorgden.